

مجله الکترونیکی

مجله الکترونیکی

*رضوان مشاهری فرد
کارشناس نشر الکترونیک مرکز آمار ایران
Rezvan271355@yahoo.com

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

مقدمه:

امروزه در تمام کشورهای این جهان پهناور کمتر کسی است که نام اینترنت، این شبکه عظیم اطلاعاتی، را نشنیده باشد و یا حتی نیم نگاهی به آن نیفکنده باشد. می توان به جرأت گفت که در تمام کشورهای این کره خاکی این شبکه اطلاعاتی عظیم در اختیار افراد قرار گرفته است و به غیر از پوشش اطلاعاتی که از وظایف اصلی این شبکه است، حتی به درون زندگی شخصی افراد نیز راه یافته است. واژه شهروند الکترونیک که عمدتاً در میان جوامع مطرح شده و به جد برای تحقق این امر اکثر دولت ها برنامه های ویژه ای هم تدارک دیده و سعی در فرهنگ سازی این امر خطیر در میان آحاد مردم جامعه خود دارند، به خوبی بیانگر و

مصادق این مدعاست.

واژه هایی مانند بانکداری الکترونیک، تحصیل الکترونیک، بیمه الکترونیک و... امروزه بیشتر از گذشته به گوش می رسد. در این میان حتی دانش پژوهان هم از این حرکت خزننده فرهنگی در امان نمانده و از این شبکه عظیم استفاده فراوانی می کنند؛ چرا که به جای گشت و جستجو در میان کتاب های خاک آلود و مخزن بزرگ کتابخانه ها، با یک رایانه و یک خط تلفن می توان به دنیای عظیم اطلاعات راه یافت و از آن برای رسیدن به هدف خود بهره برداری کرد.

با این مقدمه، امروزه بحث جدیدی از اطلاع رسانی مطرح و در اختیار همگان قرار گرفته است که «مجله الکترونیکی» نام گرفته است و به تازگی در میان منابع الکترونیکی

جای گرفته و بسیار هم مورد توجه قرار گرفته است.

اما قبل از بررسی این بحث، بهتر است روشن شود که اصولاً مجله چیست و پس از بازگو کردن اصول اولیه به بحث مجله الکترونیکی پرداخته شود.

کلید واژه ها: مجله، مجله الکترونیکی.

مجله چیست؟

«نشریه ای با عنوان مشخص، که به صورت شمارهگان یا جزوه های پیاپی با فاصله زمانی منظم برای مدت نامحدود منتشر می شود و حاوی مطالبی درباره موضوعات مختلف از نویسندگان مختلف است، مجله نامیده می شود.»^۱ مجله ممکن است برای عامه مردم



مطالب مجله را در اختیار کاربر قرار می‌دهند. مخاطب می‌تواند چکیده مقاله و مطالب مورد نظرش را بخواند و سپس اقدام به تهیه نسخه چاپی یا اشتراک الکترونیکی آن مجله کند.

- در مجلات الکترونیکی سعی می‌شود که کمتر از تصویر استفاده شود. به دلیل اینکه ذخیره و ارائه تصاویر نیاز به نرم افزارهای خاص دارد و علاوه بر اینکه فضای بسیار زیادی را در حافظه اشغال می‌کند، مطالعه آن هم به نرم افزارهای خاص نیاز دارد.^۴

- در این نوع منابع می‌توان به راحتی جابجا شد و از پیوندی به پیوند دیگری رفت. حال خواه این پیوند در همان منبع و مجله باشد و یا به منابع دیگری اتصال یافته باشد.

- در زمینه تهیه این مجلات و قیمت آن نیز عملکردها متفاوت است. برخی از افراد حقیقی و یا شرکت‌ها و مراکز حقوقی، بسته به نوع ناشر از این منابع بصورت رایگان استفاده می‌کنند، و در برخی هم برای کاربران تعرفه‌های خاص تعریف می‌شود.

- در مورد ارسال و نحوه دسترسی کاربران به مطالب درون این مجلات، امروزه با گسترش سخت افزارهای رایانه ای اکثر کاربران می‌توانند مقالات یا چکیده مقالات و مطالب مورد نظر خود را، به صورت منظم در صندوق الکترونیکی خود به شکل فایل‌هایی با پیشوندهای خاص و دلخواه، مثل: فایل‌های واژه پرداز (Word) و یا صفحه گسترده (Excel) و یا به صورت فایل‌های عکسی (Acrobat Reader)، دریافت کنند.

انواع مجلات الکترونیکی:

مجلات الکترونیکی بر حسب نوع هدف و ناشر خود به دسته‌های گوناگون طبقه بندی می‌شوند. اما کلی‌ترین طبقه بندی مورد قبول در مورد این مجلات را می‌توان این گونه برشمرد:

۱- مجلات الکترونیکی اطلاع‌رسانی: این نوع نشریه الکترونیکی بیشتر توسط سازمان‌ها بصورت روزانه یا هفتگی منتشر شده و مطالب آن معمولاً شامل مسائل داخلی سازمان و تصمیم‌گیری‌های مدیریتی است که به اطلاع اعضاء می‌رسد.

۲- مجلات الکترونیکی آموزشی: نشریه‌های آموزشی معمولاً همان‌طور که از نامشان پیداست، بیشتر هدف آموزشی کاربران خود را دنبال می‌کنند. البته نحوه

اما آن چیز که در مورد این منابع اهمیت دارد - جدا از اینکه مجله الکترونیکی گفته شود یا ادواری الکترونیکی - این است که محتویات این منابع بصورت الکترونیکی تهیه و تولید شده و امکان ذخیره و بازیابی آن‌ها نیز بصورت الکترونیکی است.

اصول کلی در مورد مجلات الکترونیکی:

- برخی از این منابع بصورت قرینه هستند. به عبارت دیگر سیاست آن‌ها بر این قرار گرفته است که هم متن چاپی و هم متن الکترونیکی آن قابل دسترس باشد. البته امروزه با فراگیر شدن اینترنت بسیاری از ناشران ترجیح می‌دهند که نسخه الکترونیکی این نوع از منابع در اختیار عموم قرار گیرد. زیرا امکان دسترسی، هم زودتر و هم کم هزینه تر است.

- برخی از مجلات الکترونیکی که روی وب‌گاه‌ها یا اینترنت قرار می‌گیرند، حاوی متن کامل مقالات درون نشریه هستند. یعنی کاربر می‌تواند متن کامل مقالات را از روی مجله بخواند یا حتی آن را برای استفاده مکرر در دفعات آتی، ذخیره و بازیابی نماید.

برخی از مجلات هم تنها چکیده و یا خصوصیات کتاب شناختی مقاله و

تهیه شود و یا اختصاص به موضوع خاص یا گروه معینی داشته باشد. فاصله زمانی شماره‌های یک مجله معمولاً بیش از سالی یک شماره است.

در کنفرانس عمومی یونسکو در نوامبر سال ۱۹۶۶ که در پاریس تشکیل شد با تعریف زیر موافقت شده است: «نشریه‌ای ادواری است که در سری‌های متوالی تحت یک عنوان در فواصل منظم یا غیر منظم به طور نامحدود منتشر شود و شماره مسلسل داشته باشد»^۲

مجله الکترونیکی چیست؟

اکنون، بهتراست نوع الکترونیکی مجله نیز تعریف شود که به تازگی در اختیار علاقه‌مندان قرار گرفته است:

«مجله الکترونیکی یک سند مکتوب الکترونیکی است که توسط یک یا چند ناشر دولتی یا غیردولتی در زمینه‌های گوناگون منتشر شده، روی صفحات اینترنت یا وب قرار می‌گیرد»^۳

بیشترین هدف انتشار این نوع از مجلات اطلاع‌رسانی و گاهی هم هماهنگی بین اعضاء است. هرچند گاهی با اهداف تبلیغاتی نیز در اختیار کاربران قرار می‌گیرد.

در بعضی از تحقیقات و منابع، به این نوع از نشریه‌ها، ادواری‌های الکترونیکی نیز گفته می‌شود.



تایپ مطالب باید بصورت دقیق انجام شود. این مجموعه الکترونیکی، همچنین بسته به نوع انتشار و فاصله زمانی انتشار باید به طور منظم به روز شود.

همچنین باید مرتب توسط این منبع نظرسنجی شود که مطالب برحسب خط مشی مجله تا چه حد برای کاربران مفید بوده است.

مدیران تبلیغات این گونه مجلات، به طور مرتب فرم‌های نظرسنجی را به پست الکترونیک کاربران و مشترکان خود ارسال می‌کنند و بیشتر مطالب خود را برحسب نظرات دریافتی از کاربران تهیه و هماهنگ می‌کنند.

چگونگی عضویت در مجلات الکترونیکی:

بیشتر روابط عمومی سازمان‌ها و یا شرکت‌ها با قرار دادن پیوند عضوگیری در درون وب سایت درون یا بیرون سازمانی خود، این امکان را برای مخاطبان فراهم می‌آورند تا با ثبت نام از طریق این پیوند و قرار دادن و ارائه پست الکترونیکی خود، نشریه را در فواصل زمانی مشخص بصورت فایل یا پیوند دریافت کنند.

دریافت اصل مطالب یا چکیده آن توسط کاربران برحسب تعاریف ناشر، ممکن است بصورت رایگان یا در قبال یک پرداخت باشد.

نکاتی در مورد توزیع مجلات الکترونیکی:

۱- حتی المقدور باید سعی شود که نشریه را در اسرع وقت برای مخاطبان ارسال گردد.

۲- به مخاطب و یا کاربران این امکان داده شود تا در صورت عدم تمایل عضویت خود را در نشریه لغو کنند.

۳- در آن‌ها بیش از حد تبلیغ نشود.

۴- در کنار تبلیغات نیز سعی شود که مطالب مفید برای کاربر وجود داشته باشد.

۵- در مجله امکان دسترسی به مطالب آرشیو و شماره‌های پیشین هم برای کاربر تاحد امکان وجود داشته باشد.

را این نوع تشکیل می‌دهند. این گونه از منابع به تبلیغ یک محصول یا یک خدمت یا سرویس دهی یک سازمان یا یک شرکت خاص می‌پردازد. در این نوع از مجلات گرافیک و نحوه چیدمان منبع نقش بسیار مهمی دارد، زیرا در جلب توجه مخاطب و ایجاد کشش بصری تأثیر بسیاری دارد.

۵- مجلات الکترونیکی عمومی: آخرین تقسیم‌بندی این مجلات تلفیقی از کلیه مجلات ذکر شده است به عبارت دیگر این مجلات هم هدف اطلاع‌رسانی، آموزشی، سرگرمی و در عین حال تبلیغی را دارند.

درصد و حجم هر کدام از این موضوعات هم کاملاً بستگی به کاربران و ناشر و علائق هر دو طرف دارد.^۵

مدیریت مجلات الکترونیکی:

راه‌اندازی و دوام انتشار یک مجله الکترونیکی درست مانند نسخه چاپی است و شاید دقت و نظم بیشتری را هم بطلبد. این مجموعه نوپا نیازمند مدیریت دقیق و سازماندهی درست و منظم است.

کلیه اصول نشر شامل تحریریه، ویرایش، طبقه‌بندی، طراحی، صفحه‌بندی و حتی

آموزش مطالب بستگی به اطلاعات و سطح سواد اعضا و کاربران دارد. مطالبی که برای مشترکین ارسال می‌شود، معمولاً باید در سطح درک آن‌ها باشد تا بتوانند از این مطالب استفاده بهینه را ببرند. بنابراین شناسایی مشترکین این گونه نشریات در وهله اول برای ارسال مطالب توسط ناشر ضروری است.

۳- مجلات الکترونیکی سرگرمی و رفاهی: حجم بسیاری از مجلات الکترونیکی روی وب سایت‌ها را این نوع از نشریات تشکیل می‌دهند. این مجلات حاوی مطالب سرگرمی و تفریحی مانند: داستان‌های طنز، مسابقه‌های همراه با جایزه، داستان‌های شاد و مصور و... هستند که سعی در پرکردن اوقات فراغت مشتریان و کاربران خود دارند. تشخیص مطالبی که باید در درون این منابع گنجانده شود، در درجه اول به تشخیص و تصمیم ناشر و پس از آن به روحیات، سلیقه و سطح فرهنگی کاربران بستگی مستقیم دارد.

۴- مجلات الکترونیکی تبلیغی: از مهم‌ترین و متداول‌ترین و شاید به جرأت بتوان گفت از نظر تعداد، بیشترین حجم مجلات الکترونیکی روی وب سایت‌ها

پایه‌های علمی

۱- سلطانی، پوری. راستین. فروردین، دانشنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی، تهران: فرهنگ معاصر، سال ۱۳۷۹، ص. ۳۷۲.

۲- همان.

۳- خسروی، فریبرز. دایره‌المعارف کتابداری و اطلاع‌رسانی، جلد دوم، ۱۳۸۵، ص. ۱۷۹۴-۱۷۹۵.

۴- همان. ص. ۱۷۹۶.

۵- حسینی، فرنود؛ سلطانی، سهیلا. مجله فناوری اطلاعات. ۲۸ دی ۱۳۸۶. ص. ۱۵۳-۱۵۵.